

ORATIO, DE VITA ET

OBITU, MAGNIFICI VIRI, SAPIENTIA, ERUDITIONE, VIRTUTE, PIETATE, fide, & dignitate præstantissimi, ac laudatissimi, D. Iohannis Heincenbergeri, I. V. Doctoris, & illustrissimi Principis Domini Ludouici Lantgrauij Hassiæ, Comitis in Cattenelnbogen, Dietz Zigenhain & Nidda, &c. Cancellarii, qui emigravit ad æternam Dei & beatorum consuetudinem, Die 3 Februarij, Anno Christi 1581.

RECITATA IN ACADEMIA

MARPURGENSI, A IOHANNE

Ferinario, Anno eodem, Die

26 Februarij.

ADIECTIS SVB FINEM CLARISSIMORUM

aliquot uirorum in obitum præmemorati domini

Cancellarij Epicedijs & Epitaphijs.

MARPURGI

Per Augustinum Colbium

ANNO SALUTIS HUMANÆ.

MANAE.

CIO. ID. LXXXI.

NOBILISSIME

AC STRENE DOMINE PRO-

PRINCEPS, MAGNIFICE DOMINE RECTOR,

Nobilissimi uiri, ampliss. Domine Cancellarie, reuerendi & clariss. Do-

mini Doctores, Consiliarij, Professores, ac Senatores, atq; Studio-

sa bonarum artium, honestarumq; legum

iuuentus.

On Halcyone ita dolet, extincto suo
carissimo Ceyce, ut omnium ordinum
homines hoc tempore dolent, propter
mœstam & luctuosam decessionem,
Magnifici & clarissimi uiri, Doctoris
Iohannis Heincenbergeri, illustrissimi
Principis nostri, Domini Domini Ludouici, Lantgra-
uij Hassiæ, Comititis in Cattenelnbogen &c, illustris
Cancellarij, cuius quoq; mortem, scitis ad cætera no-
stra sane tristia funera, accessisse, die tertio huius men-
sis, cui à febris nomen inscripsit antiquitas. O vul-
nus saeuissimum, & priuatim multorum, & publicè
omnium. Subinde igitur sonamus, & imitamur que-
rulam ac lugubrem vocem, sancti Regis, qui mortem
amici sui deplorans inquit: Magno in dolore sum
propter te, mi frater Jonathan, suauiter in te acquieui.
amor quo me complexus es, fuit mihi pretiosior amore
mulierum. Significat suauissimum hoc funebre car-

A 2 men

3. Februa

men, amorem mutuum inter Dapidem & Jonathan, lumina in republica Israëlita, ita fuisse ardentem, sincerum & suauem, ut est piorum coniugum amor coniugalis, qui est sine simulatione & furo, sine suspitione, sine fastidio, ac morositate. Talis reuera fuit σοφία, affectio, beneuolentia, & studiū Doctoris Heincenbergeri, luminis in nostra republica, erga amicos, erga nos oēs, Ecclesiam ac rempublicam vniuersam, quam ipse sua vita habuit cariorem. Omnia quæ grata & iucunda, ex amore, moribus, pietate & humanitate alterius, homini accidere possunt, ex ipso hominibus accidebant. Fuit vt olim dictum est: ἡσὸς ἀνὴρ, κοινὸν ἀγαθόν, verè optima anima, promptissima & obuia omnium necessitatibus, ac publicis commodis. Fuit ut Augustus de Cicerone mortuo dixit: ἀνὴρ λόγιος, καὶ φιλοπατρίης, blanda, amabili, & dulci, inter ceteras virtutes, eloquentia præditus, quam in amore & pietate erga patriam, ac singulos patriæ ciues, vbicunq; tulit occasio, præcipue lucere ac conspici voluit. Quare vicissim ardenti desiderio, ac veris & non simulatis lacrymis, prosequimur omni virtute, officioq; ornatissimum amicum, patronum, perfrugium, bonum publicum, cuius fructu atque usu, priuati & orbatī sumus. Eist autem dolor & luctus noster, est grauissimus & iustissimus, pietatisq; & gratitudinis debitæ, illustre specimen ac testimonium: tamen simul etiam pia cogitatione, optimæ voluntatis Dei, & æternorum bonorum, quæ promissit atq; proposuit credentibus, quos ex hac vita, in coelestem patriam euocat, mœstitiā moderemur, animos erigamus, & à dolore abducamus, illiq; potius hæc
bona,

bona, verè bona, gratulemur, quam nostra iactura nimium angamur, deniq; desiderium eius, recordatione virtutum ipsius leniamus, præsertim cum & paulo post, rursus conuenturi simus. Subditi igitur sumus Deo, & oramus eum, ac commendamus ei, nostros infirmos, & auxilio ac præsidio humano, sæpe destitutos coetus, ac læti ipsi etiam appetimus illum portum, & vitam beatorum, in quam & recens hanc dulcem animam, & antea sæpe, multa cara pectora præmisimus. Voluimus tamen nunc quoq; publice, mœrorem nostrum magnum, in sinum auditorum effundere, ac cupimus & scholasticos nostros optimos, præstantissimi viri interitum lugere, eiusq; memoriā gratos retinere, cum quidem ipsi præcipue, & sua, & posteritatis causa, cui sese præparant atq; instruunt, doctrinam & virtutem, quæ in ipso fulsit summa, imitari atque tueri debeant. Ideoq; vt erudiam, excitem & accendam, qui ad honestatis studia, impetu quodam feruntur & contendunt adolescentes, historiam breuem, de vita & obitu Doctoris Iohannis Heincenbergeri Cancellarij, bona fide, bonoq; & simplici præfatus studio, in hoc amplissimo, laudatissimorum hominum congressu, recitabo. Cum enim necesse sit, vt omne virtutis studium, aut firma probatione, seu demonstratione, aut præceptorum, seu legis autoritate, aut exemplo in animis hominum excitetur, & regulæ sine exemplis, parum lucis habeant, minusq; animos moueant, iudico hoc illustrissimum, doctrinæ & virtutis exemplum, bonis & generosis mentibus, vtile fore, ad studia accendenda, mores regendos, & ad iudicium formandum,

dum vero nascebatur, paterna & materna familia, & origine honestissima. Pater quidem Iohannes Heinzenbergerus, ordinis Senatorij, & gratus admodum bonis omnibus in sua republica ciuis, cum ipse didicisset & intelligeret literas, ac loqueretur latine non sordide, ea fuit iudicij bonitate, & dexteritate præditus, ut & filios adhiberet ad bonarum artium studia, præsertim matre Anna Babenhausana, femina intelligentissima, ut id faceret diligenter ipsum hortante, & impellente, quæ nihil magis in votis habuit, quam ut filij aliquanto post, literis & virtute, redderentur multis commendatissimi. Cum igitur annos aliquot ætatis viuendo compleuisset Iohannes filius, ductus est in scholam patriæ, in qua puer, celeriter elementa literarum ac pietatis didicit, & quia docuerunt eum præceptores satis idonei, atque studijs pueritiæ viles, & quia bonitate ac celeritate ingenij, iudicijq; dexteritate quadam, supra ætatem excelluit, sicut & positus siderum, quæ nascenti fulserunt ostendunt, ut ex Genesi indicata, si erigatur Thema, iudicare possunt eruditi, qui intelligent, cælum ipsum, id est Deum opificem cœli, tribuisse ei nascenti, acumen ingenij, dexteritatem iudicij, & dicendi copiam, atq; ornatum maximum. Nam experientia testatur, sumere ingenia impetus, à celestibus & Physicis, id est, diuinis causis, quæ in ipso ad honestarum literarum studia, & omnem virtutem, fuerunt eximie & illustres. De temperamento eius, ceteri alij aliud forte iudicant: tamen existimo, magna ex parte fuisse calidum & humidum, seu sanguineum. Ideoque spiritus erant, ut in magno ingenio tenues. &

lucidi,

lucidi, qui efficiebant in eo, insignem bonitatem & excellentiam, in potentia imaginatiua, quam Aristoteles nominat Phantasiam. Celerrimè arripiebat, quæcunque vel dicebantur, vel scribebantur ab alijs. Ipsi vero, in omnibus rebus, & deliberationibus grauissimis, etiam perplexis & intricatis, ut scribitur de Themistocle, duce Attico fortunatissimo, subito multa, & quibus maxime opus erat, veniebant in mentem, in viranq; partem, cum quidem opera imaginatiuæ celeris & velocis, ex vno obiecto, pposito, mox aliud ex alio ratiocinaretur. Deinde, ut in heroicis ingenijs, hæc duo semper copulata sunt, celeritas cogitationis, & vis memoriæ, ita & memoria valde pollebat. Nam & singularia, & vniuersalia, atq; imagines quarumcunque rerum, semel vndeque haustas & conceptas, semper firmissimè potuit retinere, ac meminisse. Postrema enim pars cerebri, thesaurus memoriæ, fuit sicciior, ideo ad accipien-
das, & retinendas imagines, ac simulachra rerum, impressa à spiritibus, accommodata & firma. Ita & pars iudicatrix, in ipso fuit optima, ppter insignem spirituum siccitatem, quam amat facultas iudicans, ut sit constans, non vaga aut vana, & congruat cum rei veritate. *ἡν ἡ φύσις τοῦ νοῦ*, ut inquit Democritus, *σοφωτάτη*. Sicca natura, sapientissima. Spiritus vero humidi fluunt, & vagantur, atq; in illo discursu, adferunt & pariunt hallucinationes, ut tardius fiat secretio, ac receptio & comprobatio specierum. Ut autem apud Platonem dicitur, illos qui nimium amant umbram, & studia segnia, etiam animo effœminari; ita ingenium illud, quod natura erat summum, amabat solem, literas excitatas, res

amoenas & dulces, Musicen, Poëticen, artes Mathematicas, ac in dicendo, & scribendo suauitatem, & tales affectus ac motus, qui nominantur à Physicis & Ethicis ~~non~~, seu molliores. Quodq; mireris: in pueritia, usq; ad adolescentiæ annos, ferè fuit balbus, vt non loqueretur, nisi difficilimè & obscure, qui tamen deinceps laudem summam, & fastigium ipsum eloquentiæ, consecutus est. Sicut & Demosthenes, flumen illud ac norma Atticæ eloquentiæ, eius ipsius artis, cui studuit, primam literam non potuit dicere initio. Ac Imperatorem quidem Maximilianum I, narrant à prima infanzia, usq; ad decimum ætatis annum, nihil ferè esse locutū, neq; signa vocis articulatae futuræ edidisse. Postea tñ, expedita, pmp̃ta & elegans fuit eius oratio. Ita sæpe natura ipsa, q̃ est generosior, eo tardius in certo aliquo genere, opus suum perficit et absoluit, quod est futuræ p̃fectius ac generosius. Et si igit, hæc naturæ dona, quibus regebatur Heincenbergerus, in ipso erant planè excellentia, tamen alium habuit, præcipuum & peculiarem, multoq; meliorem gubernatorem, videlicet nobiliss. illum hospitem beatorum, spiritum sanctum, qui habitabat in renato, & permiscebat se cum spiritibus illis naturalibus, natis in cerebro ac corde ipsius, & ciebat in ipso tales motus, qualis est ipse: accendebat in eo lucem; Iustitiā ac vitam diuinam, copulabat eum cum æterno patre, & filio eius Domino nostro Iesu Christo, vero incendio amoris diuini, ac virtutum semina, in ipso fouebat & augebat, ne contaminarentur aut extinguerentur illa opera Dei, malorum morum, aut vitiorum turpitudine. Ideo reliquæ pueritiæ, & adoles-

centiæ

centiæ ipsius studia, ac deinceps sequentis vitæ actiones, recenseo. Cum discendo in patria, non multos compleuisset annos, vt desiderio pueri, contendentis ad magna, satisfaceret pater, misit eum VVeilburgum, oppidum in ditione illustrium Dominorum, & Comitum Nassauiensium, vbi tunc non infelicitè tradebantur, honestarum literarum initia. Coepit in ea schola puer, mox mirari scholam Marpurgensem, & ex sermonibus aliquorum, amare ardentè, ita vt migrandi in eam, cupiditate quadam ingenti accensus, magis vrgeret & maturaret, discendi labores. Cito igitur inde ablegatus est, in Padagogium nostrum Marpurgense, quod ipsum tamen, cum in eo aliquandiu haussisset, iudicauit paulo post, angustius atq; tenuius esse, quam vt diu in eius exercitijs puerilibus, detineretur aut constringeretur. Vigilabat autem, non stertebat, properabat, non adhærebat multos annos, velut Ixion alter, ijsdem subsellijs, & ignauorum aut deploratorum quasi rotæ, vt nunc multi faciunt. Magno animi motu, atq; conatu, incitabatur & rapiebatur, ad audiendas superiores lectiones, in publica schola. Ad eas, cum maturo atq; vtili consilio, eorum quorum fuit iudicare & constituere de ipsius studijs, admissus ac receptus esset, & ad verum Emporium literarum delatus, tum demum flagrabat totus, cupiditate & auiditate summa, discendi artes ac doctrinas multas, atq; ante annos quidem, animum & curam virilem gerebat, vt de heroico impetu Poëta scripsit:

Ingenium cœleste suis velocius annis

Surgit, & ingrata fert male damna mora.

B 2

Audiuit

11 **A**udiuit aut, vagabunda studia, prudenti oratione vi-
 11 **t**uperari & damnari apud Platonē, vbi dicitur: Eos, qui
 11 **a**d Professores dissimiles cursitant, vt videantur futurū
omniscij, non discere, sed nihil agere. Nam vt in vni-
 uersa vita, ita in primis in discendo, opus est ordine. Et
 Cicero inquit: afferre maximum lumen memoriæ, or-
 dinem. Ideo Heinckenbergerus adolescens, studia sua,
 vt insignem haberent utilitatem, non suscepit quodam
 iuuenili ardore, aut inconstanti & temerario impetu,
 sed rexit certa deliberatione ac consilio, ne ratiocina-
 tiones mentis, dissimilibus obiectis, eodem tempore,
 implicarentur atq; turbarentur. Adeptus est commo-
 distime eo tempore, ingeniosissimos & felicissimos in-
 geniorum, ac studiorum adolescentiæ formatores, &
 præceptores, Doctorem **Lonicerum** patrem, & **Caspa-**
rum Rudolphi, quorum vterq; sanē magnus fuit, atq;
 acerrimus & felicissimus, doctrinæ ac disciplinæ custos,
 & propagator. Ac Lonicerus quidem, ab initio ferē
 erectæ & constitutæ scholæ, inter primos sapientissi-
 mus & eruditissimus huius gentis magister, multis egre-
 giam suam fidem, atq; operam probauit, & omni ge-
 nere doctrinarum, ac præcipuē cognitione lingua-
 rum, quæ sunt propriæ Ecclesiæ Dei, plane excelluit.
 Horum ergo utens ductu & monitis, ordine processit
 in discenda integrē Philosophia, in qua cum natura ad-
 modum valeret ingenio & industria, celerrime ac feli-
 cissime ita profecit, vt anno 1550, publico Collegij
 testimonio, **Magister Philosophiæ** renunciatus sit, cum
 quidem nondum attigisset, annum ætatis vigesimum,
 atq; ante biennium publicē ornatus esset, & prima in
 Philoso-

Philosophia laurea. Ibi tum, hortantibus etiam paren-
 tibus & amicis, maturē cogitare cœpit, de certo, eoque
 vtilissimo vitæ & professionis genere. Cumq; latere
 non posset, vis illa & admiranda elegantia ac amœni-
 tas ingenij, cito aditum sibi patefecit, ad noticiam &
 amicitiam, clarissimorum & præstantissimorum Iure-
 consultorum, qui tum erant **Ferrarius**, & **Oldendor-**
pius. Hi, cum se eis totum credidisset ac tradidisset,
 consulebant & suadebant ei, artis suæ professionem.
 Euentum benigne rexit ac fortunauit, propitius Deus.
Optima doctrina est, quæ viua voce hauritur, ac disci-
 tur, & habet aliquid latentis energiæ, viua vox, vt ille
 inquit. Nec est compendiosior, aut felicior via ac ratio
 discendi, quam audire loquentes artifices. Hos ergo
 celeberrimos, ac solide doctos, sui temporis Iurecon-
 sultos, auidissimē sectatus est. In primis vero, politissi-
 mo & cultissimo **Ferrario**, vrebatur præceptore, con-
 sultore, patrono, amico. Fuit is vir, magnæ & amplæ
 authoritatis ac dignitatis. Fuit lumen & ceu Orpheus,
 gentis ac scholæ **Hassiacæ**, recens natæ, exquisitē do-
 ctus, vberima cognitione, sapientia, vsu atq; experien-
 tia multiplici instructus. Hic, vt Heinckenbergeri inge-
 nium, veris sententijs excolebat egregiē, & iudicium
 eius, de fontibus legum, de ipsis legibus, de iustitia, de
 republica, formabat præclare: ita ille vicissim magnū
 illum Ferrarium, atq; adeo leges ipsas, conabatur imi-
 tatione felici, conuèrtere quasi in suum sanguinem ac
 succum. Cum artium Philosophicarum, & Metho-
 di, atq; præcipuē Ethicæ doctrinæ, quæ fons est, om-
 nium honestarum legum, cognitione, præclare instru-

Quis esset, ac mira sagacitate ingenij polleret, vidit Methodum etiam in iure, necessariam & vsitatam. Ordine didicit doctrinam legum, sapienter metas quasdam in discendo retinens & obseruans, ne mens discantis, in immensis illis campis, ac syluis Iureconsultorum vagaretur, sed sese quasi certis septis, & cancellis includeret, atq; coherceret. Certas demonstrationes, & fundamenta certa, facile animaduertebat, ad eaq; applicabat & redigebat singulos, eosq; innumeros casus, & negotia, in quibus interdum longius egrediuntur, & euagantur Iurisperiti, Methodi minus periti. Incidit quoq; id temporis, in sodalitium honestissimum & ingeniosissimum, cum quo assidua & vtilissima, domi etiam habuit exercitia, disputationum, declamationum, lectionum in Iure, in oratoribus & historicis, quicumq; iudicio Doctorum iudicabantur esse optimi. In hac vero sodalitate, omni laude & commendatione dignissima, primus atq; precipuus ei adfuit, Reinhardus Schefferus, iuuenis tum & ipse, in illa ingeniosissima, & rectissima simplicitate (vt est natura tota recta & simplex) factus a Deo, & natura, ad omnem sobriam doctrinam, ad omnes sobrias actiones & consilia, ad summa omnia, qui vt tunc aspirabat, ad gloriam Dei, & vsus humanos, ita nunc stylus & consilium est, indyti Principis nostri, Domini Domini Guilhelmi Landgrauij Hassiae &c., qui sese quidem totum, & sua omnia, pie refert ad Deum, & ad homines, rempublicam & Ecclesiam. Cum hoc Reinhardo suo, sicut tunc in adolescentia, & virtutis primis exercitijs ac studijs, coniunctissime vivebat: ita deinceps etiam, per omnem aetatem

aetatem suam, arctissima amicitia eidem erat iunctus, adeo vt & haecenus semper, postquam ad aulam illustrissimam vterque euectus est, hi duo in Germania Cancellarij summi, exemplo suorum illustrissimorum Principum fratrum, inter sese honestissime, ac fide debita cuiq; Principi, de republica contulerint sermones atq; consilia, & postremo moriens hic noster D. Heinzenbergerus, commendauerit D. Scheffero suam familiam, scriptis amantissime literis, in quibus dixit, se quidem migrare in coelum, sed amicitiam inchoatam inter adolescentiae studia, ac confirmatam deinceps, longo & publico & priuato vsu, multisq; officijs, velle esse perpetuam, allaturumq; se eam, ad Deum, in vitam & consuetudinem coelestem. In hac itaq; honestissima militia, cum annos aliquot continuando viueret, vt diligentiae in omni officio, doctrinae & virtuti ipsius, debitum redderetur praemium, vtque scirent omnes, ad Theoriam, & praxin in Iure, eum esse idoneum, anno Christi 1555, collata sunt ipsi, & Aegidio Mummerio, viro summo, ac illustriss. Principis Hassiae Philippi Senioris, Consiliario, atq; Academiae huius celeberrimo Professori, tandem etiam Camerae imperialis magnifico Assessori, insignia & ornamenta Doctorum Iuris, in hac schola, cum approbatione & applausu singulari, Doctorum ac Professorum omnium. Omnibus enim hi erant valde grati & cari, cum quidem Heinzenbergerus esset annorum nondum proflus viginti quinque, & iam ante annos aliquot, duxisset honestissimam & lectissimam foeminam, filiam Cunradi Hessi, dicti Busseck, cuius viri virtus & fortitudo militaris.

1555.
v. i. d. 10.

statis, in multis praeliis luxit, atque enituit. Militans enim cum laude, & in castris Caroli V Imperatoris, cum caperetur vrbs Roma, & deinceps aliquoties, sub optimo & fortissimo principe Philippo seniore, Lant-
grauio Hassiae, duxit exercitus. Tandem tranquilla
compositus pace, in Prætura huius vrbs, quam ipse,
cum laude iustitiae & æquitatis, administrauit multos
annos, piè mortuus est. Ita iam, post testimonium pu-
blicæ & honestissimæ renunciationis, educbatur &
extrudebatur autoritate, & suffragatione publica, re-
gens creatus Doctor Iohannes Heincenbergerus, ex
umbra & latebris scholasticis, in ipsum solem, atq; in
mediam rempublicam. De republica igitur coepit so-
llicitè, et cum timore ac inuocatione Dei cogitare. De
efficiente et finali causa legum, recte iudicauit. Sciuit
doctrinam Iurisperitorum, non esse tantum arbi-
trium potentum, vt putant et conuiciantur omnibus
temporibus, homines agrestes, ac prophani, nec esse
farraginem saltem argutarum vel imposturarum, quæ
excogitantur à vafriis hominibus, vt sint aucupia quæ-
stus, et emungant homines argento, ac crucient imbe-
cilliores. Sed firmissimè statuit, leges eas esse proposi-
tiones, collectas à gentibus honestis, et deductas ex
demonstrationibus Ethicis, ac natura notis, de disci-
mine honestorum et turpium, aut ex probabili ratione,
vtiles ad constitutionem ac conseruationem politice
pacis, nec primum inuentas esse à Solone, aut Draco-
ne Atheniense, cuius leges dicuntur scriptæ fuisse san-
guine: sed esse radios, ipsius sapientiae Dei, seruatos
post lapsum, in natura et genere humano à Deo, vt
sint

sint rectrices vitæ, in qua Deus vult coli disciplinam, vt
homines exerceant officia virtutum, ac copulentur atq;
vniantur, & inter sese, & cum Deo, colliganturq; Deo,
honestis & pijs officiis vitæ, docendo ac discendo
(quod sine honestis legibus fieri non potest) aterna
Ecclesia. Deum igitur ipsum, & vtilitatem reipublicæ
communem, finem suæ vitæ, professionis, & studio-
rum omnium, recens promouit Doctor Heincenber-
gerus, esse voluit. Ideoq; mox coepit plurimorum sa-
luti, ac commodis prodesse, atq; nunc Theoriam exer-
cebat, ac publicè hoc loco discantibus leges explicabat,
eoque ipso in genere studiorum, frequentissimo au-
ditorio suo, & propter rerum magnam copiam, &
propter eloquentiæ insignem suauitatem, mirificè gra-
tus erat: nunc praxin suam probabat, dissimilibus in pa-
tria, atque alibi hominibus, ciuibus, rebus publicis,
nobilibus, Comitibus, Principibus, in huius prouin-
cia, in aliarum terrarum, in Camera Imperij iudicio,
vbi saepe oppositus, & ceu repagulum quoddam ob-
iectus fuit ingeniosissimis, & exercitatissimis Do-
ctoribus, qui publica etiam fama, & laude doctrinæ,
experientiæ atque eloquentiæ, passim valde clare-
runt. Missus fuit anno 1563 ab inclita ciuitate in Sa-
xonia, in causa grauissima, & dissidio domestico pe-
riculosissimo, ad potentissimum Imperatorem Roma-
norum Maximilianum secundum, apud quem ipse,
memor veteris præcepti: ὁ σοφὸς ἐν ἀντιθέσει ἔστω, sa-
piens rectè loquatur, aliquot horas, ea cum rectitu-
dine, elegantia, suauitate orationis, hilaritate, gra-
uitate, æquabilitate animi perorauit, vt omnium au-
ditorum

ditorum animos, in sui traxerit admirationem, & amore, atq; paulo post Cæsar ipse, qui laude & studio ingenij, doctrinæ, sapientiæ, eloquentiæ, consilij, moderationis, virtutis & probitatis, conferri potuit cum omnibus Imperatoribus, qui unquam floruerunt, cum significatione Cæsareæ beneuolentiæ singulari, operam ipsius appetuerit atq; conducere voluerit. In reditu vero ex Vngaria & Bohemiâ, retinere etiam voluit, amplissimo stipendio proposito, & indyus Elector Saxoniz, qui pro onere quoq; migrationis, ac primo aditu, aliquot millia ei obtulit. Suum etiam esse voluerunt Heinenbergerum, & vocauerunt respublicæ, Comites, ac Principes alij. Sed in ipso sanè vicit amor patriæ, laudumq; immensa cupido, quas appetebat, et adiuto & saluo, suo etiam labore ac consilio, natali solo. Probabat enim quod dicitur: Pro patria magnum decus est profundere vitam. Ac recitauit illud sapientis Poëtæ: ὅ, οὐδὲν ἄλκιον ἢ πατρίδι, οὐδὲ τοκῶν, γένετα, Vi nihil est patria, propriisq; parentibus vili dulcius, aut vt Cicero vertit: patriæ solum, cum omnibus est carum, tum vero dulce atq; iucundum. Optabat autem & spectabat Doctor Iohannes, non solum fumum de patrijs focis, vt Vlysses ille Ethnicus politicus, & sapientia apud veterem Poëtam præcipue celebris: sed in præcipua felicitate sua ponebat, quod ipse sol iustitiæ filius Dei, in hac patriâ lucebat, accendens in multorum mentibus, illius vitæ initia, quæ in altero cœlesti statu, perficietur. Considerabat non tantum latifundia, solum, muros, parietes, sed multo magis puram & sinceram religionem, ac iustam formam gubernationis,

nationis, & politici status, iuxta honestas leges. Hæc vera ornamenta, & præcipuum thesaurum, nobilissimamq; patrimonij partem, vt in his locis, cum multis præstantibus viris tueretur, conseruaret, ac propagaret, sentiebat se à Deo vocari. Trahebatur autem atque inuitabatur, & ab Illustrissimo ac fortissimo Principe, Philippo Lantgrauio Hassiæ, qui cum dotes eius nosset & magnificeret, decreuerat eum retinere in his locis, quibus natus videbatur, & cognitionem suam præcipue destinauerat, ac deinceps sæpe multumq; ipsius opera & consilio feliciter vsus est, in negotijs & legationibus dissimilibus, ad comitia publica, atq; congressus & loca alia. Inijciebat etiam ei compedes, mortua priore coniuge, alterum & nouum coniugium, quod contrahebat cum forma, pudicitia, pietate, opibus, letissima puella Catharina, quæ nata erat, in laudatissima & veteri familia Lersnerorum. Huic dulci sociæ vitæ, iunctus quoq; fuit semper, blando pio & suauis amore, donec vitam reddidit recens Deo auctori. Diceret horum coniugum tale fuisse coniugium, quale fuit Abrahæ & Saræ, Isaac & Rebecæ, Iacob & Rachel, Zachariæ & Elisabetæ. Anno Christi 1567, inter pias comprecationes, & faustos applausus atq; acclamationes, Principum, Comitum, Nobilium, Doctorum, ciuium, populi & omnium hominum, euectus est Illustrissimus Princeps, Dominus Dominus Ludouicus Lantgrauus Hassiæ, &c. Dominus noster clementissimus, ad regionis huius piam & salutarem gubernationem. Mox igitur initio, cogitauit ipsius generosissima celsitudo, de veris præfidijs regnorum,

quæ iudicauit esse, in primis protectionem Dei, deinde
& humana consilia. Sciuit, ut recitant hanc sententiam,
duo summi viri Plato & Xenophon: nullum animal
rectè regi posse, nisi à superiore natura, ut equi non
reguntur ab equis, sed ab hominibus: ita & homines à
superiore natura regendos esse, videlicet ab heroica,
quæ superat virtute, ceteros cōmunes homines. Quæ
fuit igitur ipsius celsitudo, viros maxime idoneos, &
consilio, pietate ac virtutibus præstantissimos, quos
præficeret suorum hominum gubernationi. Cumq;
naturæ in Doctore Heincenbergero præstantiam, stu-
dia, & mores consideraret, eumq; duci ad iustitiam, ve-
ritatem, fidem, candorem, modestiam, moderationemq;
consiliorum animaduerneret, & has virtutes eccellente
doctrina in ipso confirmari audiret, præ multis alijs,
clementer eum complexus est, voluitq; vocem esse pu-
blici & principalis consilij, ac paulo post etiam illu-
strissimæ Curiaæ stylum, ac Cancellarium. Hic in quale
Theatrum, & concursum negotiorum, laborum, cu-
rarum, periculorum, tum demum collocatus sit, in-
telligunt ij, quibus respublica, & aula vel minima, ut
cunque nota est. Excubandum, sudandum, pugnan-
dum ei fuit, pro aris & focis, pro Deo & Prince-
pe optimo, pro lege & grege, pro republica, & Ec-
clesia, deniq; pro omnibus, quæ in hac vita debent no-
bis esse carissima, atq; adeo ipsa vita etiam sunt cario-
ra. Quod ipse tamen semel in se receptam, ut egre-
gius præstitit egregie, pio, excelsò, & infractione ani-
mò, usq; ad extremum vitæ spiritum. Nitebatur enim
& fulciebatur præcipue, hac duplici quasi anchora
petuone,

petitione, expectatione, & spe certa, auxilij & præsen-
tiæ Dei, atq; propriæ etiam, & rectissimæ voluntatis,
diligentiæ, laboris, studij, officij conscientia. Memine-
rat inter cetera, dictum filij Dei: Sine me nihil pote-
stis facere, scilicet salutare in Ecclesia & republica. Et:
Scio Domine, quod non est hominis via eius, id est vo-
catio. Viam igitur & vocationem suam, cogitans quo-
tidie oneris magnitudinem, iturusq; ad Principem, ad
consilia, & deliberationes grauissimas, Deo qui dat, ac
regit bona consilia, occasionesq; & eventus consilio-
rum, ardentibus precibus obtulit atque commendauit.
Fac cum seruo tuo, inquit, Domine, secundum miseri-
cordiam tuam, & iustificationes tuas doce me, seruus
tuus sum ego. Nisi præcesseris me, non educas me. Pro-
posuit verò sibi, ceu normam ac regulam omnium
consiliorum, deliberationum, & actionum suarum,
præceptum valde pii, & sancti regis Iosaphat, qui ad
Iudices suos dixit: Videte quid agatis. Non enim ex-
ercetis iudicium homini, sed Domino, & ipse vobiscum
est in iudicio. Ideo timor domini sit in vobis, & singu-
lari diligentia agite. Nam apud Dominum Deum no-
strum, non est iniustitia, nec personæ respectus, nec
muneris acceptio. Non potest ulla oratione aut elo-
quentia, satis enarrari, hæc sapientissima concio Iosa-
phat. Præcipit Rex sanctissimus, tres præcipue virtu-
tes, maxime necessarias omnibus gubernatoribus ac
iudicibus, quarum prima & summa est: Timor Dei.
Quem enim timet iudex, si Deum non timet? Altera
fidelitas, quæ complectitur cognitionem, & scientiam
iuris, atq; in iudicijs diligentiam, quæ causæ rectè &
accuratè

2. Paralipomen.
cap: 19. vers:
6. et

Deuteri: c 19.
vers: 17.

accuratè cognoscuntur, ac utraq; pars, ut est in iuramento Attico, auditur. Tandem est & iustitia, quæ iudicat secundum leges, ac vitat respectum personarum, nec laborat argenti angina, ut Demosthenes, aut capiat munera. Has tres summas virtutes, cum toto Decalogo, qui magistratui norma totius gubernationis esse debet, cum videret, exemplo sancti regis Iosaphat, etiam suo pio Principi esse propositas, & commendatissimas, ipse quoq; se totum ad eas, ad Decalogum, & ad naturam, atq; imaginem sui Principis, fide erga Deum, Ecclesiam & rempublicam præstantissimi, effungebat atq; conformabat. Iudicabat cum suis nobilissimis, & iustissimis deliberationum, laborum, ac consiliorum principalium socijs, *ἐκδοκῆς ἡλικίας*, siue adiuncta seu adiacentia, boni Consilij in aula esse: cognitionem doctrinæ diuinitus traditæ, pietatis & veritatis amorem, prudentiam, iustitiam, fidem & constantiam. Ut enim statua sine capite, nihil est, sic prudentia, sine pietate & veritate, quæ petitur ex verbo patefacto, nec felix nec salutaris esse potest. Iustitia Hespero, & Lucifero formosior est, ut inquit Aristoteles, ac pulcherrimè lucet inter homines, reliquarumq; virtutum quasi Domina, ac mater est, sicut constantia dicitur earum conseruatric. Fides vero, ut Seneca inquit, sanctissimum humani pectoris bonum est. Ideoq; Darius Rex, cum manu teneret pomum Punicum, dixit, se non optare maiorem thesaurum ullum, quam ut tot haberet Zopyros (nares & aures præciderat sibi Zopyrus propter regem) quot grana sint illius pomi, significans, Principibus nihil vtilius esse, fidelibus amicis & consiliarijs.

Consiliarijs. Neq; enim felicitas respublicæ vlla maior est, quam cum Princeps habet consiliorum gubernatores, qui & ipsum piè, rectè, sapienter, fideliter, in consilijs multa monent, eiq; autoritatem in populo augent, & cum opus est, ipsi etiam pro republica constanter subeunt pericula. Copulationi igitur harum virtutum, Cancellarius noster studebat, ut Deo & Domino suo, ac subditis Domini, eas præstaret atque probaret, obuius omnibus accedentibus & salutantibus, sine omni tædio ac fastidio. Erat enim in eo amabilis, & admiranda, vitæ ac morum ciuilitas, atq; elegantia, harmonia & concentus suauissimus, in quo mira bonitate, humanitate, & grauitate simul, virtutes multæ conspirabant, in omni colloquio, in omnibus congressibus, quibus ipse semper miscebat sermones gratissimos, & aptissimos vnicuiq; de necessarijs ac varijs rebus, quæ verè erant *ἀναγκαῖα τοῦ βίου*, ut Homerus nominat, & quibus, quantum in ipso erat, tristem à se dimittebat neminem, sicut olim Titus Vespasiani filius dixit: non oportere quenquam à sermone Principis tristem discedere. Talis cum esset, sensit quidem Deum sibi propitium, Principem clementem, subditos fauentes: Sensit deniq; omnia sibi prona esse. Grauiissime apud Euripidem Menelaus dicit:

Si vela tendas nimium, nauis mergitur,

Sed si relaxes rursus, vehitur tutius.

Odit Deus nimis vehementes impetus,

Odere ciues, gratior est moderatio.

Et filius Dei inquit: Beati mites, quia possidebunt terram. Ideo mediocritatem, de qua præcipiunt & Philosophi,

phi, in omni re existimabat esse optimam, & maxime
expetendam. Ac in dissensionibus omnibus, præsertim
civilibus, sciuit consilia media esse tutissima, optima, &
saluberrima. Ideo & ipse ea plerumq; sequutus est, &
ut alij sequerentur idem, dedit operam. Omnes hortat
us est semper, darent sese ad lenitatem, ad æquabili
tatem, ad pietatem quandam animi, ad patientiam ho
nestam & Christianam. Dominus propè est, inquit.
Modestia nostra nota sit omnibus hominibus. Mox
aderit filius Dei, ut sit iudex viuorum & mortuorum.
Circumacta iam est fatalis regnorum, & bonarum
rerum periodus. Non igitur hoc tempus iras, indi
gnationum flammæ, aut affectiones, & actiones im
moderatas postulat. Vique ipse erat benefica Lite,
obambulans, & ubiq; serens, veritatem & pacem. Ita
similes cupiebat esse omnes, illustrissimi & pacis aman
tissimi Principis nostri subditos, atq; ciues. Magno &
pio studio hoc agebat, ut omnes docentes, in Ecclesijs
& Scholis, iuxta Prophetica & Apostolica scripta, ac
Symbola condita à pia antiquitate, item iuxta pias Sy
nodos, & nostram confessionem, propositam Augu
stæ, ac scripta cum ea congruentia, fideliter tuerentur
concordiam & coniunctionem, atque vnum essent in
Deo. In tanta quidem varietate, ac dissimilitudine opi
nionum & sententiarum, tenuit fontes, metas, ac hypo
típosin, & simplicem formam, seu methodum ὑποκείμε
των λόγων, ut præcipit Apostolus, eamq; sumebat, ex
testimonijs diuinæ vocis, Prophetica & Apostolica
scripturæ, ex symbolis, & doctrina, piæ & orthodo
xæ antiquitatis, quam legebat assidue, ac deinceps ex
scriptis

scriptis præceptorum, Lutheri & Melanthonis, quos
verissime iudicabat ac sciebat, fuisse Spiritus sancti or
gana, & ministros ac canales, sonantes Dei vocem &
gloriam, excitatosq; à Deo, ut plantarent coelos, hoc
postremo mundi huius seculo. In hoc sanè amplissimo
ac laudatissimo, Deoq; propitio, & Principi clementi
placente, atq; ecclesiæ & reipublicæ vtili vitæ cursu,
perseueravit Cancellarius Heincenbergerus, pruden
tia, pietate, fide & constantia summa, donec ex specu
la illa, & statione sua illustri, Deo & hominibus dicens
& faciens grata, euocatus & abductus est in coelum.
De emigratione igitur ipsius beata, & vitæ exitu pio,
video me cogi deinceps, ut sim breuior, cum quidem
inter manus, oratio mihi excreuerit, prouecto longius,
propter ingentem erga hunc virum, omni prædicatio
ne dignissimum, cum meum, tum omnium bonorum
affectum, & amoris quasi incendium. Videor tñ fortè,
nobilissimorum & præstantissimorum auditorum, in
dulgentia & beneuolentia, cum erga D. Cancellarium
piæ memoriæ, tum erga me, aliquo modo saltem abu
sus esse. Ut igitur & reliquam orationis partem, quæ ut
erit de hominis morte, ita siccior, aridior, & breuior
erit, patienter audiat, ac boni consulatis, diligenter &
valde oro. Viuebat, sedebat, in commune laborabat
longo tempore, ut ferebat vitæ ratio atq; conditio, in
perpetuis cogitationibus, operis, curis, animi intentio
ne, optimus ille, & verè sedula apicula Cancellarius.
Inde secuta est in corpore toto, humorum commotio,
quædam mala temperies, ac δυσκρασία, ut fit quando
homini defunt, exercitia corporis ac motus, nec ipse in
D illa

illa occupationum & negotiorum mole, auertere potuit causas, turbantes *ἐνπαθίαι*, seu vt Plato nominat concordiam, in qua consistit fanitas. Ideo affligebatur multos annos grauissimè, saeuissimis doloribus arthriticis & podagricis. Laborabat & sæpè calculo, vt nulla calamitas sola. In ipsis vero morbis, ac maximis cruciatibus, quale theatrum fuerunt eius virtutes. Vidis ses in eo, omnis generis pietatis ac virtutis, singularia exercitia, atq; exempla. Nulla morositas, nulla indignatio, nulli fremitus in eo vnquam erant. Obedientia Deo debita lucebat, vt dicitur: *ὃν δυνσχίαις λάμπει τὸ καλόν*: tamen per ipsas lucet ærumnas decus, aut potius Deus. Mores non minus placidi erant, quàm cum rectè valebat. Sermones pleni pietatis, suauitatis, & officij. Erat sibi similis perpetuò, nec vlla in re mutabatur, quia bonus erat, vt legimus in laudatione Imperatoris M. Antonini Philosophi, apud Dionem. Non ita instruebat aut comparabat, etsi potuisset, vitam suam, vt sectaretur & frueretur otio, quiete, tranquillitate, sed vt gloriæ Dei, ac saluti publicæ & communi, ægrotus quoq; plurimum seruiret, ac commodaret. Ideoq; vt Cœcias nubes, ita ipse vbicunq; erat, trahebat secum negotia. Vtq; heroici viri, alacri animo acerrimos labores suscipiunt, ita ipse, etiam affixus lectulo, & toto illo tempore, quo non egrediebatur, domi regebat nihilominus res maximas, consilia, & stylum Curriæ illustrissimi Principis. Deliberabat, legebat, scribebat, loquebatur sine intermissione, & cum quadam pertinacia, ita vt ex ipsius ore & calamo, magis quam ex Nestoris, dulcior melle & nectare fluxerit oratio, atque

atque iudicia. Sed ad metam decurrebat, vita eius mundana & corporalis, properans ad vitam coelestem, & spiritualem. Nuper enim rursus incidit in morbum saeuissimum, podagricum & arthriticum, quem & *ἰσχυρὰ* Lithiasis consecuta est, quæ videbatur mox vires corporis omnes penitus absumptura. Post dies aliquot, edidit grandes aliquot calculos. Sed ab eo tempore, secuta est *ἀσθενεία*, & *κακεία* qua paulatim aulæ nostræ nobilis, calamus ille nobilis, exaruit atq; expirauit. Hei dolor. Ex vitio enim & marcore stomachi, vt nominant Medici, respuebat cibum, corpus non alebatur, omnia alimenta corrumpebantur, & totus habitus colliquecebat. Quo tempore, cum iam sentiret vires corporis pertinacia, & violentia morbi superari, vt antea in vniuersa vita, fuerat vsus pietate, comitate, & placiditate morum singulari, ita deinceps quoq; vsque ad extremum halitum, prorsus religioso, pio & placido animo (vires enim cerebri erant integerrimæ) voluntati Dei obtemperauit, ita vt exitus vitæ, cum ante acta vita, vt solet accidere bonis, planè congrueret. Verum enim est illud, quod Plato inquit: *Ἰῦναι & ἀποθνήσκειν* sibi respondent. Quemadmodum assueuerat aliàs, ita toto morbi tempore, magna tolerantia & animi æquabilitate, rempublicam, ecclesias, & scholas pias, illustrissimum Principem, patriam, seq; suosq; assiduus gemitibus Deo commendauit, mirificeq; cōmemoratione diferta, dulcissimorum scripturæ locorū & exemplorū, se consolabatur atq; sustentabat. Memor erat verborum Socratis morituri: *ὃν εὐφρομένη καὶ πλοῦτος*. Oportet mori hominem, inter bonos sermones seu preces.

Multo magis iudicabat ipse, se non in schola Socratica, aut Peripatetica tantum, sed Christi etiam educatum, & regeneratum, oportere decedere inter fausta colloquia, & cum pia precatione. Quare amicis, & suis omnibus, atque in primis Vxori dulcissimæ, & liberis pignoribus suis carissimis, ad se accersitis, amabili & ingenti animi cum affectu, desiderio & incendio, ut erat *Philosophus*, dixit: longum, suauissima mea pectora in Deo valete, Inq. Deo sit mens vna, sit vnus amor: hortatusq. est suos illos, suisq. corporis partes, ad pietatem, verum timorem & dilectionem Dei, fidem, spem, patientiam, ad literarum & pietatis studia, & reliquas piorum virtutes. Fuerunt & colloquia plena pietatis, plena benignitatis, inter ipsum iam mortuum vicinum, & indytum Principem nostrum, quem toties summi honoris, & officij causa, reuerenter & demississimè nomino, qui sanè laudatissimo exemplo, præstantissimorum Regum & Principum, non dedignatus est (ut est ad pietatem, mansuetudinem, & humanitatem factus à Deo Princeps singularis) cum illustrissima Principe Coniuge, ministrum suum fidum, tali tempore inuifere, ut & de clementissima sua erga ipsum affectione, ac voluntate testaretur, & vocem eius postremo, tanquam cygneam, aut potius sacram canticum audiret. Ita Principis est virtus maxima, nosse suos, ac Deum quidem præcipue, nec quicquam magnum est, nisi idem sit et placidum, ac humile, ut dixit Philosophus. Quid multis? Audiebantur ex ipso ad omnes, qui vel humanitatis, vel officij causa accedebant, multæ præclarissimæ voces, de Deo, de republica & Ecclesia, de

immor-

immortalitate animæ, & vitæ æternæ, quæ illustrissima Spiritus sancti, habitantis & lucentis in ipsius pectore, erant testimonia. Nunc migro inquit, ac dimittor, seruus Dei & ipse, cum seruo Dei seniore Simeone, cuius festum iam celebrat Ecclesia, in pace, quia videntur oculi mei, salutare tuum Domine. Morior cum Christo, & resurgo cum Christo. Ligata est anima mea, in fasciculo viventium. In manus tuas Domine, commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis. Abluisti & saluasti me, sanguine tuo fili Dei, qui das vitam æternam credentibus, iuxta dictum: Beati omnes, qui confidunt in eo. Ergo non moriar in æternum. Beati mortui qui in Domino moriuntur. Tandem igitur hoc anno 1581, die tertio huius mensis Februarij, mox post horam 12. diei, cum Sol esset altissimus, discessit hæc beata anima, inter manus suorum, ac pia & sua, & suorum suspiria, ad Solem illum coelestem & altissimum, Filium Dei, ad illam coelestis Academiae, & Ecclesiae sodalitatem, sapientiam & lucem, quam diu auidè expetierat, sicut fessus ac moestus viator, qui cæca nocte in solitudine, locis horridis & ignotis, vagatur & errat, valde optat auroram, ac latatur Solis, grati hospitij, atq. quietis, conspectu. Ita sanè, cursum expleuit suum, in hac ærumnosa vita, Doctor Iohannes Heincenbergerus, Cancellarius dignissimus & magnificus, vir pietate vera, & fide vera & ardenti, erga Deum, Principem suum optimum, & erga omnes homines præstantissimus, cui optabamus omnes, concedi ac tribui à Deo, longissima vitæ spatia. Latabamur enim toto pectore, propter hoc in-

gens bonum; quod in nostro cœtu, tale templum Dei,
ac Ecclesiæ membrum tam illustre, conspiceretur, quod
& omni studio atque officio, communicatione ac pro-
pagatione maximarum rerum, p̄isq̄ precibz nos iuua-
bat, & exemplo suo splendido ac summo, cæteris prælu-
cebat. Sed placuit Domino virum, verè virum, magnū
virū, à nobis abducti & auelli. Iam æquum est, nos cum
valde ærumnoso Iob, sonare hanc piam vocem & can-
tilenam; Dominus dedit Dominus abstulit. Præcisa est,
vt est in Ezechia graui & tristi querela, velut à texen-
te, vita ipsius, qui ferè dum adhuc ordiretur, succisus
est. Idq̄ propter peccata nostra, quæ multa & magna
sunt, quorum poenam etiam, talium virorum obitus,
qui sunt κριται denunciant. Nam non solum sidera,
& labores cœli, vt Poëtæ nominant, Eclipses, defectus
& obscuraciones Solis ac Lunæ, insigniores et maiores,
Stellæ crinitæ, Chasmata, Columnæ, & variæ ignis fi-
guræ in aëre volantes, aliæq̄ huius generis imagines &
ostenta, magna mala ac mutationes portendunt: sed
& magnorum, ac præcipuorum virorum, & gubernar-
torum interitus, idem significant. Testatur enim expe-
rientia, verum esse quod scripsit Plato: ὅταν μέλλῃ κα-
κὸς ἀνὴρ ἀπολῆναι, ἐξέρχεται τοὺς ἀνδράς ἀγαθοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὁ θεός. Quando reipublicæ impendet malum,
aut mutatio, bonos viros ex ea euocat Deus. Sed ma-
iori cum emphasi, & pondere verborum, in Esaia in-
quit vox diuina: Colliguntur iusti, ne videant ventu-
ra mala. Etsi igitur, ipsi quidem ex his terris in cœlum
euocato, latissimum conspectum atq̄ complexum, to-
tius diuinitatis, & dulcissimam consuetudinem, cœle-

stis

stis Ecclesiæ gratulamur: tamen fieri non potest, quasi
reipublicæ, & nostra causa doleamus, talem nos, ami-
cum, & commilitonem amisisse, in quo erat per, filium
Dei, vocem Euangelij, & Spiritum sanctum, accensa
agnitio Dei illustris, inuocatio fiducia mediatoris pia
& ardens, amor veritatis flagrans, studium pie inqui-
rendi fontes, & discernendi genera, doctrinarum ma-
ximum, deniq̄ dexteritas atque alacritas, in celebran-
dis & propagandis Dei donis, iuvandisq̄ indefesso
studio & labore, omnibus hominibus, admiranda.
Præcipue verò dolendum est, ipsum immaturo obitu,
& in ipso flore virilis ætatis, nobis præreptum, cum
quidem spes esset, ipsum deinceps magis etiam, Eccle-
siæ & reipublicæ, vsui atq̄ ornamento futurum, pro-
pter plurimarum rerum multiplicem experientiam,
ingenij ac iudicij acrimoniam, & rectitudinem sum-
mam, naturæq̄ ac spiritus sancti dona eximia, quibus
omnibus, natiua & vera, in vita ac moribus, in doctri-
nis, in iudicijs, à fucis & mendacijs, potuit discernere,
dexterrimè. Inceperat cogitare, de consignatione qua-
dam breui & peculiari, historiæ Ecclesiasticæ, de rebus
gestis, & euentu rerum, à temporibus repurgatæ do-
ctrinæ, sub Luthero & Melanithone, vsque ad hæc
nostra tempora. Eaque de re aliquoties, cum ostensio-
ne & declaratione, iudicij & consilij singularis, cum a-
micis locutus est, vt solebat. Scitis enim, annotationem
accuratam temporum, & eorum quæ gesta sunt, atque
geruntur in Imperio, & in Ecclesiâ, fuisse & esse, præ
cæteris aulis, quasi propriam ac peculiarem sapientiam,
aularum illustrissimarum in Hassia. Inde etiam illustris-
simi

fini Principes Hassiæ, tempore necessario, sumunt
cum de politicis, tum de ecclesiasticis rebus, iudicia atq;
consilia certa. Instituerat & delineationē grauem, præ-
cipuorum certaminum in Ecclesia, cum responsionib;
et explicationibus, ex fundamentis doctrinæ sacrae, &
totius antiquitatis consensu, deductis atq; desumptis.
Sed in hoc pio, et utilissimo labore atq; conatu, vix in-
choato, extinctus est, et translatus, ad Ideam ac fon-
tem, omnis doctrinæ et cognitionis, ipsum Deum, ex
cuius verè augusta et sancta facie, atq; conspectu iucun-
dissimo, iam coram haurit, non riuulos amplius, sed ve-
ram sapientiam, et integrum intellectum, planè om-
nium rerum. Nos verè gementes, intuemur voluntatem
Dei, et hac fide ac spe moderamur luctum, quod res hu-
mana, ac præsertim Ecclesiæ, non voluntur casu,
aut cæco fortunæ impetu, quodq; breui, ut dixi initio,
rursus simul victuri sumus, in regno cœlesti, vbi dulcia
colloquia erunt de Deo, de virtutibus, de illis ipsis do-
ctrinis, quarum initia hic, cum Cancellario nostro, hau-
simus atq; didicimus, cum quidem Deum videbimus, de
facie ad faciem, sicut est, non amplius in ænigmate, cum
Deus erit omnia, in omnibus beatiss. Ideo vt olim scri-
ptum est:

Desendi sunt mortui, sed temperantius.
Nam mortui non sunt, eandem sed viam,
Quam cogit omnes ingredi necessitas,
Præmunere nobis, nos in posterum
Idem sequemur ipsos in consortium,
Communis et vita fruemur patriæ.
Interim simul etiam, quoties in hac vita, de amico co-
gitabimus,

gitabimus, gratias agamus Deo, quod Ecclesiæ et no-
bis, tale, tamq; insigne ornamentum dederit, et ipsum,
ita vt meretur celebremus, quod Dei donis rectè vtens,
sua diligentia, bene ea collocauerit, morumq; et consi-
liorum moderatione ac pietate, ornatiores, gratiores, &
commendatiores omnibus reddiderit. Atque petamus,
vt Deus in ira misericordiæ suæ recordetur, nec effun-
dat iram suam totam, in malis quæ imminet, ac quasi
cum agmine, in nos impetum facere velle videntur
hoc tempore, Sed poenas benignissimè nobis, propter
filium suum, leniat ac mitiget. Oremus etiam, vt filius
Dei, qui dat salutem Regibus, & qui facit, vt oculus vi-
deat, & auris audiat, efficiat, vt eius, quem in Heincen-
bergeri locum, ac stationem collocauit, eruditio, vir-
tus, pietas, atque authoritas, & illustrissimo Principi
nostro, sit voluptati ac grata, & subditis ipsius Celsitu-
dinis, Ecclesiæ & reipublicæ, utilis ac salutaris. Nam
huius rei desiderio & cura, in hac imbecillitate, ac dif-
ficultate temporum, in primis æquum est, vt afficiamur.
Sed Dei beneficio, bene res habet. Videtur opti-
mus D. Heincenbergerus Cancellarius, cuius memoria
sit in benedictione, in optimo D. Clotio Cancellario
successore, cui lampada tradidit, quasi efflorescere atq;
renasci, in quem, vt amorem & beneuolentiam suam
summam, cum in vita semper, tum moriens etiam effu-
dit, ac deriuauit: ita vicissim nunc optat, in consuetu-
dine cœlesti, vt easdem virtutes & res, quæ in ipso e-
rant celebratissimæ, gratissimæ & utilissimæ omnibus,
deinceps loco ipsius ad alios, vt sanè cum laude summa,
& potest, & pie vult, transferat atque propaget, ac in
E patria

patria & alibi proſit ac benefaciat omnino multis. Præ-
terea, deploremus & vitæ noſtræ fugacitatem, ac di-
ſcamus atque exerceamus, vetus illud, pro foribus tem-
pli Delphici ab Amphictyonibus ſcriptum: *γνῶθι σεαυ-
τόν*. Noſcamus igitur nos, Stulti enim ſeruant hoc:
non noſcas te ipſum, vt inquit Philoſophus. Ac do-
ctrinam quidem communem, de mortalitate & fragi-
litate noſtra, Manilius vno verſu acutiſſimè complexus
eſt, cum inquit: Naſcentes morimur, finisq; ab origi-
ne pendet. Paucos enim annos moribundi viuimus,
donec prorſus anima diſcedens, ſeparatur à corpore,
quod mori dicitur, cum quidem potius ipſe ortus, mors
dici poſſit. Ideo & Pindarus ait: *τί δὲ τίς, τί δὲ οὐ τίς;
οὐδὲ, ὅναρ ἀνθρώπων*. Quid eſt aliquis? quid eſt nullus?
homo vmbra ſomnium eſt. Non potuiſſet vti Poëta,
maiori depreſſione & extenuatione hominis, quam
quod nominat eum, non quidem vmbra, quæ tamen
nihil eſt, ſed: ſomnium vmbra, quod minus eſt quam
nihil. Quare piè agnoſcimus, nos quidem homines
eſſe, ſed tamen ſimul etiam intelligimus, nos natos & à
Deo renatos, non vt in his ærumnis, obnoxij tot malis,
morbis, aduerſationibus, diu viuamus: ſed hanc eſſe
Dei voluntatem, vt hæc vita iter nobis ſit, ad æternam
vitam & eccleſiam, ſicut dicitur: Si in hac vita tantum,
ſpem in Chriſto fixam habemus, omnium hominum
miſerrimi ſumus. Cum pia igitur, & Chriſtiana æqua-
nitate, & concinnitate animi, ferimus omnia, quæ in
hac vita, quomodocunq; nobis poſſunt accidere, con-
firmati & erecti ſpe firma, & expectatione certa, vitæ
æternæ, quam ſanè, vt vltimum bonum, & finalem li-
berationem,

berationem, ac beatiffimum exitum, & portum om-
nium malorum, laborum, cogitationum, curarum,
omnium eorum, quæ in hac vita angunt, affligunt, cru-
ciant nos, Deus eccleſiæ ſuæ propoſuit. Qua conſola-
tione, quid poteſt vel cogitari, vel dici, aut maius aut
efficacius, religioſiusue? Nec tamen aliter deducimur,
ad vitam illam æternam & beatam, aut aliter colligi-
tur, perpetuo manſura, & victura cum Deo Eccleſia,
quam voce Euangelij & doctrinæ; in hac quidem æ-
rumnoſa vita, iuxta dictum: Euangelium eſt potentia
Dei, ad ſalutem omni credenti. Et Superinduemur, ſi
tamen non nudi reperiemur. Ideoq; ſtudia doctrina-
rum amemus, & tueamur, cum quidem ſemina, ac quaſi
præparatio ſint, illius æternæ lucis, & vitæ, in qua
Deus ſeſe, & ſua bona, nobis integrè communicabit.
Ac non ſolum, perpetua laude & memoria, digna eſt
virtus noſtri Doctoris Heincenbergeri, quod artes &
doctrinas multas, rectè atq; ordine didicit, vt ad Dei
agnitionem ac contemplationem, & ad officia, ac be-
neſicia ciuiliſ vitæ deduceretur, atq; de vita æterna ac
corporali, ſeſe & alios erudiret: ſed debent etiam iu-
niores, dicatq; Deo, & literis, honeſtiſſimi ſcholæſtici
noſtri, nominis ipſius celebritate & authoritate, ad a-
morem veræ, vtilis, & neceſſariæ doctrinæ accendi,
atq; ad decus expetendum exuſcitari, vt ad ſimilem pie-
tatem, & officia vitæ communis, ſimilibus ſtudijs &
moribus, viam Deo gratam, & vſibus ac commodis
humanis accommodatam, ſibi ſtruant ac pateſciant.
Magna laus eſt, optimi & honeſtiſſimi adoleſcentes,
huius veſtræ gentis, & ſcholæ, quod à tempore, quo

coeperunt literæ, & studia in Germania renasci, quæ hæc ipsa schola condita est, nunquam fuit effœta, sed semper genuit, educauit & docuit ingenia, omnium artium & doctrinarum capacissima, quorum magnus usus fuit, in ecclesia & republica. Neq; vero adhuc etiam, Dei beneficio, pia cura illustrissimi magistratus nostri, clementissimorum Principum Hassiæ, & officium honestissimorum parentum, ac Præceptorum vestrorum, ei rei deest. Quare vos quoq; cum seria inuocatione, & timore Dei, ardentiq; studio, date operam quæso, ut hoc patriæ, & scholæ vestræ ingens decus, feliciter tueamini, ac possessionem, & culturam virtutis, atq; eruditionis, retineatis, ac propagetis, cum quidem etiamnum vobis, non solum semina Philosophiæ & doctrinarum, ut de Isocrate dictum est, innata sint, sed etiam ea felicitas contigerit, ut bonitatem ingenij, recta cultura, quam Deus naturæ vult addi, & doctrina ipsa, vberimè possitis augere. Fruatur iam, beata & placidissima anima, beati & placidissimi Doctoris Iohannis Heincenbergeri Cancellarij, lætissimo conspectu diuinitatis, in sinu Abrahami, imò in dulcissimo, & archissimo complexu filij Dei, ubi breui, lætum læti, duce Christo, rursus et nos complectemur, in toto agmine illo augusto, sanctorum Angelorum et hominum. Nos patrono, et amico nostro grati, in hac angustia et breuitate temporis, postremi officij loco, breue et qualecunq; carmen condidimus, quod est tale:

Hoc tumulo sancta requiescit pace Iohannes.
Heincenbergerus, gloria summa fori.

Flos

Flos ipse egregiæ pietatis, flos & honesti,
Iustitia, precibus, pacis amore, fide.
Ut Ludouice tuis consultis, optime Princeps,
Decretis studuit sic Deus alme tuis.
Ergo anima excedens terris, coeloq; recepta,
Viuir in amplexu, læticiaq; Dei.
Non perit, ac carpit coelestis gaudia vitæ,
Qui subit in Christi, fata supremâ, fide.

Ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἑασθῆναι, ἀχρηστοὺς δὲ πρὸς. Hæc facta quidem, mœsti licet, ire sinamus, ut inquit vir fortissimus apud Homerum. Aut potius, ut nos pie loquimur in Ecclesia: scimus, quod his qui diligunt Deum, πάντα σωσθῆναι εἰς ἁγιοδορίαν. Tibi autem æternæ, viue & vere Deus, æternæ & vnice pater, Domini nostri Iesu Christi, vnâ cum filio tuo coæterno, Domino nostro Iesu Christo, & Spiritu sancto, qui es fons & author, omnis vitæ, & salutaris doctrinæ, ac præcipis docendi & discendi labores, testarisq; eos tibi placere, toto pectore gratias agimus, quod tribuis nobis vitam, & immensa misericordia, omnibus temporibus in genere humano, accendis & conseruas artes, ac doctrinas, vtilēs tuæ gloriæ, & vitæ nostræ humanæ, ac das Ecclesiæ tuæ & reipublicæ, excellentiâ & heroica organa, Principes, gubernatores, & Doctores, qui opera atque labore suo, multos iuuant, ac de veritate docent, bonisq; exemplis ad pietatem flectunt, ut vtamur donis tuis, ad te celebrandum, & ad communem consociationem, in qua vis pietatem, & virtutum officia lucere, ut agnoscamus, te & verè adesse generi humano, & tuam sapientiam, tuâq; bona, morigeris, & inuocanti-

E 3 bus

bus communicare. Te oramus veris animi gemitibus,
 vt & deinceps, doctrinarum studia, & veritatem tuam
 defendas; ac salutes Principes, viles gubernatores,
 & pios Doctores nobis tribuas. Serua in veritate tua,
 Ecclesiam & hospitia Ecclesiæ, nec sinas ante lætissi-
 mum reditum filij tui, in his regionibus fieri vastitatem,
 qualis est in illis locis, quæ punis iusto tuo iudicio, cru-
 delitate & tyrannide, barbaricarum gentium, quæ te
 nec mouerunt, nec inuocant. Rege & tege, in hone-
 stissimo, ac laudatissimo gubernationis, & vitæ curricu-
 lo, nutritores nostros clementissimos, Principes Has-
 siæ, Academiam, & familias nostras, vt in vniuersa vita
 tibi placeamus, & grata faciamus. Ac nos quoque tan-
 dem, emigrantes ex tanta mole ærumnarum, & den-
 caligine huius vitæ, colloca in lucem tuam coelestem,
 ad consuetudinem æternam, omnium electorum, &
 ad illas sanctas, & dulces animas, Lutheri, Melantho-
 nis, Rodingi, Heincenbergeri, & aliorum Præcepto-
 rum, & amicorum nostrorum, quos in hac vita, suauis
 pia & amica *soppy* complexi sumus, vt in omni æterni-
 tate, simus apud te æternum Patrem, & Filium tuum
 coæternum, Dominum nostrum Iesum Christum, &
 Spiritum sanctum. Credimus Domine, cum ærum-
 noso patre in Marco, sed simul etiam cum eodem cla-
 mamus, & veris lacrymis oramus: Opem fer in
 credulitati, & imbecillitati nostræ, quæ
 multiplex & magna est,

D I X I,

ELE

ELEGIA

AD DEVM O-

PTIMVM MAXIMVM EVOCAN-
 TEM EX HAC VITA IOANNEM HEIN-

zenbergerum Vuetzflarichsem Iureconsultum atq; Can-

cellarium prudentissi-

um.

Nice rex regum, primus qui regna de-
 disti,

Et reges illis præficis atq; duces:
 Ad te supplicibus palmis dum nostra
 leuamus

Pectora, quas fundūt, respice quæ
 so preces.

Donasti nobis nulli pietate secundum,

Illustrem insigni iustitiæq; ducem:

Cuius sub regno, nunc longa pace beati,

Te vera colimus relligione Deum:

Coniugijs fruimur lætis, nec dulcia lecti

Pignora quæ tribuis, vis lacrymosa premit:

Quas tu fortunas, quæ prædia, quæ bona donas,

Quilibet æquali iure tenere potest:

Scilicet Hæfforum genus alto à sanguine Princeps

Ille trahit, nobis commoda tanta ferens:

Commoda

Commoda tanta ferens Princeps Ludouicus, vt alter
Imperio populos vix meliore regat:
Et quia nullius est foelix regnum, nisi cuius
Munita est grauibus dextera consilijs:
Principis ergo latus nostri prudente senatu
Cinxisti clemens, consilijsq; graui.
Quo fulcro innitens regni moderatus habenas
Ille fide summa & religione fuit.
Cuius consilij prognatus stirpe Ioannes
Heintzenbergera dux numerandus erit.
Nam velut ingenij non cessit dotibus vlli,
Sic illud varijs artibus excoluit.
Præcipue excoluit Romani iuris, & alta
Imperij, & dubij cognitione fori.
Mox Iudi egressus spacijs responsa petenti
Ex adytis legum cuilibet aqua dedit.
Inq; foro causas vt non suscepit iniquas,
Illius eloquio sic bona quacq; fuit.
Nec tantum nostra hæc, sed & externa sapius illum
Orantem tellus audiit, & stupuit.
Hinc non est facile inuentus, cuius potuissent
Consilijs credi regia sceptræ magis.
Multi hunc illustres multis e millibus vnum
Optauere duces sapius ergo virum:
Muneribusq; illos potuisse, & honoribus amplis
In sua dixisses, flectere vota virum.
Sed tu summe parens, hominum qui corda gubernas,
Iussisti patrijs hunc residere locis,
Patria cumq; duci Ludouico sceptræ dedisses,
Heintzenbergeri tum quoq; corda moues:

Corda

Corda moues, sic vt Ludouici pronus in aulam,
Consiliumq; ducis, ritè vocatus eat:
Cancellarij & hinc ampla in statione locatus,
Istud onus magno maius honore subit.
Et quia sic visum tibi rex fuit optime regum,
Et visum est pariter sic Ludouice tibi.
Ergo etiam placuisse tibi rex maxime regum,
Et pariter studuit dux Ludouice tibi.
Nanq; fatebor enim, laus non est infima, si quis
Principibus studeat ritè placere viris.
Magna quidem laus est, sed enim quis spondeat amena
Hanc sibi, ni placeat iam Deus alme tibi?
Nanq; viris vt principibus tu sceptræ tenenda
Concessisti, illis sic quoq; numen inest:
Numen inest tantum, vt proprij dignatus honore
Sis iustos reges nominis ipse tui.
Nec quisquam rex est iustus, quem iusta voluntas
Non regat, & verbi regula iusta tui.
Ergo tibi quicunq; placet rex vnice regum,
Principibus pariter iam placet iste bonis.
Heintzenbergerus metam vt properauit ad istam:
Sic tibi, sic nostro seruiit vsq; duci.
Ah quoties nostris deiecit finibus hostes
Spirantes regnis aspera bella tuis:
Monstrauitq; viam Ludouico, qua venerari
Te liceat vera religione Deum.
Ah quoties etiam lites, & bella mouentes
Reppulit à regnis, dux Ludouice, tuis.
Vixq; vnquam redijt, latus victricia signa
Quin ferret, nullo sanguine parta tamen.

F

Suaus

Suavis enim sermo, qualis manabat ab ore
Illius, & iuris pectora plena sacri:
Tum rerum fato maior sapientia, totus
Denique virtutum, Pieridumque chorus:
Hæc illi arma fuere, quibus defendere regni
Assuetus fines, ista trophæa tulit.
Vique triumpharet Princeps pietatis honore, &
Iustitiæ, hæc illi maxima cura fuit.
Omnia postposuit quoque Principis utilitati,
Qua fuit pietas, iuris & ordo sacer.
Scilicet utilitas ea demum vera putanda est,
Quam pietas tribuit, normaque iustitiæ:
Cætera quæ ducit vulgus sibi commoda, non sunt
Commoda, sed multo noxia lucra magis.
Hæc, quantum potuit, noster cane peius & angue
Heinzenbergerus fugit ubique sagax.
Hinc etiam dulcem patriam, ceu Principis artus,
Omni complexus cura & amore fuit.
In patriæ propriam ut posuisset salute salutem,
Sic quæ illi potuit commoda ferre, tulit.
Et ciues inter quos lites cunctæ fuere,
Hos omnes placidis audiit usque modis.
Atque laboravit primum, quod sponte coire
Possent aequali foedere iustitiæ.
Cumque tribunali lites decidit ab alto,
Iudice pars isto nulla grauata fuit.
Quid memorem reliquos, quos ille, ubicunque licebat,
Officio iuuit, consilioque suo?
Iuuit enim cunctos, & non dimisit egentem
Officii quenquam consilium sui.

Multis

Multis hæc etenim nunc annis vidimus omnes,
Et tu vidisti hæc omnia ubique videns.
Sæpe preces igitur tibi toto pectore & ore
Fudimus, ut velles hunc superesse virum.
Ut deinceps vitæ possemus tempore nostræ
Illius officio, consilioque frui.
Sed quoniam morbis ulcisci crimina, vel qua
In te quisque fide est, speque probare soles:
Heinzenbergeri tanto pro munere grates
Nec satis ingentes egimus usque tibi:
Illum cepisti nodis onerare podagræ
Et qui illa grauior calculus esse solet:
Quæ licet ille tui monumentum & pignus amoris
Dixit, & immota spe tulit atque fide:
Non tamen idcirco sine nostro crimine factum,
Nec culpæ nostræ parte carere puto.
Scilicet ingratis voluisti infligere nobis
Hanc poenam, illius siquæ probare fidem.
Ut condonares culpam quandoque precati
Te sumus, & falsi crimina nostra tibi.
Partem illi, fateor, minuisti sæpe dolorum,
Dixisti que cætera ferret ope.
Paruit, atque illum victrix patientia velle
Morbi victorem reddere visa fuit.
Auxilio & quandoque tuo sperauimus illum
Præterea longos vivere posse dies.
Sed quæcunque illum premeret sors, corpore siue
Sano esset, seu non, mens erat una tamen.
Mens erat una, nec hæc meditandi exhausta labore,
Sed paribus semper viuida consilijs.

F 2

His

His tibi seruisit, patriamq; ducemq; leuauit,
Dum mens cum fragili corpore iuncta fuit.
Ac dubium est nostras, anne illius voluisses
Summe parens tantum pondus habere preces.
Vidi ego cum multo iam fractus membra dolore
Funderet ardenti pectore vota tibi.
Alme Deus fragili me tandem hac eripe vita,
Aut aliqua minuas parte doloris onus.
Et vidi precibus fufis exurgere lecto,
Et meritas grates perfoluiffe tibi.
Sed quia peccandi finem non fecimus, atq;
Firma fides eius spesq; probata fat est.
Ergo coelestem mortali corpore tandem
Dissoluens animam hanc ad tua regna vocas.
Scilicet vt curis, longoque dolore solutus
Æterno tecum tempore viuat ibi.
Gaudia sed quoniam coeli nemo auribus hausit,
Atq; oculis vidit, quanta ea, nemo suis:
Heintzenbergero coelestis gaudia regni
Quod tribuis, nemo pungitur inuidia.
Sed nos heu miseros regnis quos ille reliquit
Terrenis, abiens ad tua regna Deus.
Nam varios nobis casus, & saeva pericla
Prædixit, sed enim maluit ante mori.
Quos casus, quæ nunc demum impendere pericla
Cernimus, vt moriens ille recessit humo.
O vtinam liceat nunc illum, rebus in arctis
Consilium quod det, sæpe rogare virum.
Nec dubitamus enim, facilem monstrare salutis
Quin aliquam posset, vellet & ille, viam.

Sed

Sed quia sic visum non est tibi, nostra voluntas
Victa voluntati pareat inde tua.
Nostraq; consilijs cum pectora inania pendent,
Aspice quæ fundunt tristitia vota tibi,
Heintzenbergerus quæ nobis dixerat ante,
Auerte à nostro mille pericla grege.
In primis patriam serua, patriæq; parentem,
Ac reliquos fratres, Hassiacosq; duces.
Et quos concordia iunxisti foedere fratres,
Fraterno serua foedere quæso duces.
Immanes nostris & pelle à finibus hostes,
Qui nostris ducibus, vel tibi bella mouent.
Videinceps etiam te religione colamus
Pura, qui illorum subdita turba sumus:
Vxores saluas, natos saluos, & amica
Iustitia nostros, quo teneamus, agros,
Heintzenbergeri quos in statione locasti
Illorumq; tuo flamine corda rege.
Non etenim proprijs confisi viribus illam
Aggressi, aut vario laudis amore sumus:
Sed nostri ingenij memores & fortis, honorem
Atq; onus hoc dudum fugimus ante procul:
Quando aliqua tantorum in parte laboris & honorum
Is conaretur nos sociare sibi.
Ast tu summe pater, nobis quando eripis illum
Marpurgumq; iubes nos reuocare gradum.
Atq; iubet Princeps tua iussa capessere: morem
Huic, licet inuiti, gessimus atq; tibi.
Et quod onus tantum his humeris suscepimus, illud
Numine confisi fecimus omne tuo.

F 3

Tu

vestrum pium
Tu vires igitur nobis animumq; ministra,
Et rege consilijs pectora nostra tuis.
Vt labor inprimis tibi noster seruiat omnis,
Dein Ludouice tibi dux patriæq; pater.
Sic etiam toti patriæ labor utilis iste,
Atq; salutaris, sed mihi dulcis erit.
Hinc cum dissolues hos nostri corporis artus,
Cœlestis regni nos statione loca.
Heinzenbergero vt coniuncti tempore rursus
Ora tua æterno conspiciamus, Amen,

IOHANN. CLOTZ
VVETZFLARIENSIS DO-
ctor lurk. & Cancellarius Hassiæ
superioris.

EPICE

EPICEDION

HEROICOIAMBICVM ΔΙΑΛΟ-

ΓΙΣΤΙΚΩΣ DE BEATA EX HIS TER-

ris migratione D. Iohannis Heinzenbergeri Cancellarij
Hassie superioris.

Vid pariter tristes habitu proceditis
atro

Oeconomia, Academia, Politia, Ec-
clesia :

Quid tristes simus quæris, quid vesti-
bus atræ :

Patrem & patronū & ducem & amicum amissim,
Quemnam dicitis amissum tam nomine multo

Carum : quis ille tam carus, tam clarus est :

Dicemus, luctu quamuis lacrymisq; subacta :

Is Iannes Henzenberger ille noster est.

At quamnam causas tanti statuētis amoris :

Neque enim pari vos attigerit omnes modo.

Si tantum, vacuæ crebris singultibus istis,

Possemus fari : diceremus ocys,

Istæc Oeconomia patrem carumq; maritum

Desiderat, pupilla, vidua misellula,

Nam quis nunc nos instituet pia cogitat intus

Ad Christum, & anxia, quis nobis quæret alia :

Istæc

Istæ patronum pullata Academia summum
Desiderat, mœrore tabescens graui,
Ah quisnam mihi tam duris his casibus inquit
Aderit, labantem quis me sustentauerit ?
Istæ consilij fortem Politia requirit
Ducem, dolore faucia pectoris intimo.
Quis, secum queritur, lumen mihi præferet atris
His in tenebris tam certæ sapientiæ ?
Me miseram, quò me verto conuellor & angor,
Ius fasq; tentatur, laborat veritas.
O Henzenberger quàm nunc tua suauia vellem
Condita audire verba fale sapientiæ.
Istæ luctificis Ecclesia sordida peplis
Amicum querit & possit summum suum.
Ah quoties grauius gemit, ingeminansq; dolores
Ingemit, & inquit : mihi quis opem paremferet ?
O quæ nunc me, me premit hæresis, o mihi nulla
Quàm pars mei salua est aut integra amplius.
Non tibi Christe, caput nostrum qui crederis esse,
Iam parçitur : caput in periculum venit.
Ingens nunc me, me dolor ancipitem trahit : eheu
Quæ nunc appellæ ubi nunc meus Henzenberger est ?
Istæ nos inquam miseræ tristesq; sorores
Sumus, & istas luctus nostri causas habes.
Eia, ne sic vos mœror consumat acerbus :
Deo confidite, Deo vos confidite.
Patres ille dabit, patronos isle ducesq;
Dabit, & amicos vobis : vos non deseret.
Dicite pupillos quando, quando viduas, aut
Ciues, aut Christianos deseruit pios ?

Ille

Ille patrem pupillorum sese vocat, ille
Viduarum tutorem pariter sese vocat.
Ille ubi tractantur variæ ciuilia iura
Et agitantur lites se interfuturum ait.
Ille sacras leges, qui figunt atque refigunt,
Qui torquent & retorquent se esse vlturum ait.
Ille fidem oppressis & opem promittit, & ipsis
Se vindicem promittit fore certissimum.
Ille pijs sese quoties arcemq; petramq;
Inter pericula media futurum asserit.
Ergo nihil vobis metuendum, nilq; patendum,
Quia Deus pro vobis, quid contra vos fiet ?
Nunc cœlo fruitur, nunc almo Numinis almi
Vultu Henzenberger fruitur quàm latissimus.
Dum fuit in terris nobis seruiuerat : at nunc
In cœlis dante Deo capit ampla præmia.
Non ille has terras optauerit amplius omnes :
Se quamuis istis antè mancipauerat,
Scilicet ille ad vos cœlo pronunciat alto,
Quid ita tristes, quid ita mœstæ tabescitis ?
An me nescitis summis cœlestibus illis
Latari gaudijs : quibus quid par fiet ?
Ponite tristitiam, cœlestia carpite lucra :
Adeste quæso huc si non corpore, at animo,
In cœlis semper sit conuersatio vestra :
Et terram sensim assuescatis relinquere.
O magnum est nostro cum Paulo dicere posse :
Hinc cupio dissolui & cum Christo viuere.
Ista quidem mors est, quam vos nunc viuitis istic,
Vita : at vita hæc est vera, ad quam mors ianua,

G

Huc

Huc ergo cunctis contendite viribus: huc, huc
 Contendite, & mundum fragilem contemnite.
 Huc Christo duce quam primum contendite: Christo
 Duce, qui via, veritas, vita est, contendite.
 Ne plorate magis, neu funera ducite semper:
 Sed in coelis mecum studete vivere.
 Hæc quem lugetis sic ad vos dicere pergit:
 Hæc vos audite, & tantum luctum mittite.
 Quin potius læta & gratanti dicite voce:
 Beatus ille qui in Domino decesserit.
 O utinam nobis hujus post tempora vitæ
 Inter beatos liceat vivere cœlites.
 Quod Christo duce speramus, Christo duce tandem
 Quod consequemur Numinis beneficio,

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ

ΟΜΟΙΩΣ ΔΙΑ ΗΡΩΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΑΜ-
 ΒΩΝ, ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΩΣ

ΕΙΣ

ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΝΖΕΝΒΕΡ-

ΓΗΡΟΝ ΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ

ΚΑΙ ΑΡΧΙΥΡΑΜΜΑΤΕΑ ΑΣΙΑΚΟΝ.

Ις τούτων ἐν τῷ μὲν κέῳ: τίς ποτε κέῳ;
 ὁ Ἰωάννης ἐν γυναικὶ κέῳ; τίς ποτε
 τίς ποτε δὲ κέῳ; τίς ἀνὴρ; ποτὶ βίῳ;
 αὐτὸς;
 πατρὶς ἡδὲ ἰδιωτικὴ, μέρῳ τι ἀσπίδου
 τῶν βίον ἐλπίτες; νομικὸς ῥωμαῖον ἐλπίς
 καὶ

καὶ πολιτικὸς κλυτὸς καὶ ἀρχιγραμματεὺς.
 ἀλλὰ τί λη λέξω; οὐχ ὅς τις τὰς ἐθνῶν,
 ἢ χριστιανὸς γὰρ νομικὸς καὶ πολιτικὸς.
 καὶ οὐτὶς λοδοῖκε, κλυτὸς γὰρ ἀσπίδου αἶας,
 σὸς ἢ γραφεὺς παρὰ τὸ καὶ πάντων ἡγεμῶν,
 ἢ χριστὸς σωτὴρ διάνει κέῳ; μέγα γὰρ
 καὶ μάλα λη γυναικὶς καὶ χριστιανικῶς.
 οὐ ἐν τῷδε τάφῳ κοιμᾶται σῶμα γλυκύς,
 καὶ προσδοκᾷ σαλπινγμόν τοῦ ἀρχαγγέλου.
 οὐ καὶ πρὸς χριστὸν ἄνω εἰς οὐρανὸν ἔπλκ,
 καὶ κέῳ χριστὸς ἀπολαύει καὶ τριάντου ὅλης.

✠ (o) ✠

BERNHARDVS CO-
 PIVS L. V. DOCTOR, ASSES-
 sor & Professor Marburgensis. F.

G : IN

IN OBITUM

CLARISSIMI AMPLISSIMIQUE

VIRI DN. IOHANNIS HEINZENBERGERI
ri J. C. & Cancellarii Hassiaci, &c.

Um Heinzenbergeri sunt corpora
condita terra,

Quid tibi tunc animi Catidos ora
fuit?

Nonne decus famamq; tuæ; tristissi-
ma; laudis,

Et quod erat nomen perdere visa tibi es?

Nonne tuum tumulo tibi visa recondere Solem,

Qui lato radios sparserat orbe suos?

Nonne illum, toties tua qui mala damna levarat,

Consilis solus perdere visa tibi es?

Hessiaci vivum quem dilexere Leones

Magnanimi, quo vix carior alter erat.

Et quem suspexit generosi principis aula,

Quem coluit procerum sanctus & ordo scholæ,

Quemq; verebantur cives, vivumq; stupebant.

Quis facie aut fama cognitus ille fuit.

Ille, inquam, superas postquam concessit in auras,

Quid tibi tunc animi Catidos ora fuit?

Scilicet in lacrymas tum tristes prona ruebas,

Manabatq; tuis gutta frequens oculis.

Vndiq;

Vndiq; ploratus, dolor undiq; & undiq; plandus

Hic ubi te cellis tollis ad astra jugis.

Et velut Oeniden luxit Calydonia tellus,

Quem matris rapido torruit igne manus.

Ut pius Israel Iosephum flevit ademptum,

Quem male credebatur succubuisse feris.

Heinzenbergeri sic mortem flevit adempti

Hessia, principibus terra superba suis.

Vidimus elatum proceres deducere funus,

Vidimus & solito tristius ire patres.

Terrificus spissis squalebat nubibus æther

Continuo, vultus occuluitq; suos.

Vereq; pruinoso caput obvolvebat amictu,

Et pro sole dabant frigora dura nives.

Sol pro sole dedit lacrymas, & nubila ventis

Tempora, mixtisque signa dedere suæ.

Quæritis attollant cur tardius in iuga flores

Se sua: jam flores sævior aura necat.

Ergo præstanti rerum viduata magistro,

Indue lugubrem Catidos ora stolam,

Quod medio ætatis suppressit flore Iohannem

Heinzenbergerum mors inopina pium.

Qui nunc & cœlo & spaciolo dignior avo,

Corripit haud dubiam summa per astra viam.

At corpus tumulo magna pietate repositum

Surget, tibi angelicos hauserit aure sonos.

Tum virtute nova, pariterq; ætate coruscans

Ante suum magno stabit honore Deum.

Quos Deus ad dexteras concedere iusserit oras

Inter eos primæ gloria sedis erit.

G 3

At

At nos defuncto, quæ possumus edita Musis
Carmina (sed lacrymis commaduerere) damus.
Vive, vale; summum nuper decus addite coelo,
Hei, desiderium linguis in orbe tui.
Vive, vale, nobis ad eandem semita metam
Dirigitur; firmo faxit amore Deus.

HERMANNUS VUL-

TEIUS J. U. DOCTOR

Græcæ linguae Professor F.

EPITAPHIA

QUINQUE, PER PETRUM NI-
GIDIVM ACADEMIÆ MARPVRGENSIS

*Professorem, ob etatem profectionem ruderem
donatum.*

PRIMUM.

Si pietas, virtus, prudentia, cunctipo-
tentis

Dona Dei, possent quæ ratione
mori,

Si probitas, inquam, moreretur, can-
dor, honestas,

Hic vnus pariter clauderet illa lapis.

Sed

Sed tamen vt noris quem præsens tumba recondat,

Heintzenbergeri mortua membra capit,

Humanus, prudens, hic exitit, ore disertus,

Iustitiæ vindex, integer atq; pius.

Illius est gelida corpus tellure receptum,

Aspectu fruitur mens generosa Dei.

Mera fuit vitæ Februæ lux tertia mensis,

Sancte pater Simeon tempora nota tibi.

SECUNDVM.

Hic Heintzenbergerus modica requiescit in urna,

Hic latitant magni condita membra viri.

Mens capit ætherei suauissima gaudia coeli,

Corporis expectans vincula grata noui.

Continget verò lata hæc coniunctio nobis

Orbis ad externum iudiciq; diem.

Post cantaturis latissima iubila Christo,

Atq; Deo patri, Spirituiq; sacro.

Gaudia sed nemo linguis hæc promere centum,

Centenis poterit nemo referre labris.

Gaudia quæ nostras implebunt plurima mentes

Iucundis vicibus, perpetuisq; modis.

Verè etenim cecinit præsaga mente Propheta

Esaïas plenus numine nempe sacro

Non oculus vidit, non auris gaudia cepit

Quæ Deus in coelis preparat ipse pijs.

TERTIVM.

Hic spectans oculis incerta mente viator,

Quo properas? inhibe longius ire pedes.

Heintzen-

Heintzenbergerus cubat hoc sub marmore clausus
Qui vera præstans vir pietate fuit.
Sustulit arthritidis, nodosa iuncta podagra,
Tertius accessit calculus, hostis atrox.
Corporeos artus, frater, moestissima coniunx
Profusis lachrymis huc posuere viri.
Spiritus ad superos transatus perpete vita.
Nunc fruitur, iuges deliciasq; capit.
Exitit in viuis Hessorum principis aulae
Symphradmon prudens, præcipuumq; decus,
Iustitiæ cultor, veræ virtutis amator
Strenuus, atq; grauis, candidus atq; bonus.
Complerat decimum nondum confinia lustri,
In flore ætatis jamq; virilis erat.
Et poterat vitam plures tolerare per annos
Atq; sui voto principis esse super.
Fata recusarunt, quibus est parere necesse.
Observant parca quem statuere diem.
Est obeunda homini semel inclementia mortis.
Communis status est, fors hominumq; mori.
Nec refert Croesus fueris ne, an sordidus Irus.
Calcandum ex æquo est omnibus illud iter.

Q V A R T Y M.

Heintzenbergerus cubat hoc sub marmore Ian9,
Quem rapuit magnum mors truculenta vir9.
Arthriticus interiit morbis confectus acerbis
Tithoni dignus viuere secla senis,
Pertulit immanes cruciatus pectore firmo,
Signa licet tanti nulla doloris erant.

Humana

Humanae mentis motus ratione regebat.
Sermo hominis recte cuncta ferentis erant.
Incolit aetherei mens lata palatia coeli.
Terra parens putridum corpus & ossa tegit.
Hessorum prudens hic Cancellarius aulae
Præfuit illustri, vir grauis, ore potens.
Heu frustra riuos lachrymarum fundimus illi,
Tundimus & manibus pectora moesta pijs.
Nil profunt lachrymae vitali lumine cassis.
Non reuehit quenquam squalidus ora Charon.
Hunc deslet merito tamen hic Ecclesia nostra
Declarans moesti triste doloris opus.
Te fleuit Princeps generosus sanguinis alti,
O pater, o patriæ spes animosa tuæ,
Hic ægrotantis gembundus visere lectum
Scilicet ardenti victus amore fuit.
Nec potuit tandem Princeps Cœnigundis & ipsa
Ingentes gemitus dissimulare suos.
Pullati proceres illustri Principis omnes
Luxerunt mortem vir generose tuam.
Quin & te luxit moriens Academia tota
Patrono fido despoliata suo.
Nec tantum proceres sturunt, sed & infima pubes,
Musarum studijs dedita turba bonis.
Fuderunt lachrymas pulsantes pectora ciues
Plorant pupilli te, viduaq; domus.
Iustitiam miro coluisti semper amore,
Omnibus ex æquo iura verenda dabas.
Hinc tua te virtus, argenti nulla cupido,
Te celebrem summi vexit ad astra poli.

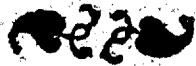
H

Mens

Mens igitur tandem nullius conicia fraudis
 Hospitium liquit ultro vocata suum.
 Exhalans animam tua vulnera Christe redemptor
 Credidit humanum perfoluisse scelus.
 Hunc tu certa salus miserorum Christe clientum
 Electos inter connumerare velis,
 Quando beatorum tot millia læta resurgent
 Orbis ad extremum iudicijq; diem.

QVINTVM.

Heintzenbergerus cubat hoc sub marmore Ianus
 Quem rapuit magnum mors truculenta viz.
 Exstitit in vixis hic Cancellarius aulae,
 Iustitiae vindex, integer, atq; pius.
 Illius est gelida corpus tellure receptum,
 Empyreï fruitur spiritus arce poli.
 Meta fuit vitæ Februi lux tertia mensis.
 Artheicus absumpsit hunc dolor, atq; pedem,
 Calculus accessit, numerus quo plenior esset,
 Quinquaginta annos natus, vt interijt.

IN

IN OBITVM

CLARISS. AC PRÆSTANTISS. VI-

RI IOHANNIS HEINTZENBERGERI I. V. DO-

ctoris, & Ludouici illust: Cattorum Principis, &c. Cancellarij, Elegia Ioannis Licherichij Socij=
flariensis.

Ei mihi quam brevis est humanæ linea
 vitæ,

Quam dubias Atropos versat ini-
 qua vices.

Nunc citus assueto priuetur lumine
 Phœbus,

Pallecant tristi sydera clara die.

Non caput horrendis obscurum in cuncta tenebris,

Oceani falsis præcipite,ur aquis.

Mors oculos longo tenebroso immersa sopore.

Quicquid & obseruat flumina nigra stygis,

Proferat ante meos hodie pallentia vultus

Ora, grauis toto regnet in orbe dolor.

Adspiciam hac nullas capientes gaudia luce,

Sed dantes luctus sedulitate notas.

Non albis populi Chattorum vestibis ornent

Corporæ, purpureas abijciantq; togas.

Non verno madidos præcingant flore capillos,

Tempora nec rutilis condecorent violis.

H 2

Non

Non citharis cantent iuvenes non tympana pulsent,
Ad numerum celeres non moueantq; pedes.
Nemo concelebre ludos, spectacula nemo
Instituat, statuta carmina nemo canat.
Huc lachrymæ veniant, Niobe quas moesta profudit.
Tradita cum vidit pignora chara neci.
Huc gemitus veniant infelicissima Progne
Quæis interfectum sedula fleuit Ixym.
Huc plañctus veniant Priamus quos Hectore fuso
Ostendit, scissis edidit atq; comis.
Quosq; graves coniux, aluit Priameia luctus,
Enecto dextra coniuge Pyrrhe tua.
Imperat hoc pietas, amor hoc iubet aureus, illud
Christi adum dicat religioſa fides.
Non autem ſolos lachrymarum conuenit Heſſos
Voluere, cum multo vulnere cordis, aquas.
Bos quoq; ſingultu mugitus rumpat, & ore
Turbatus ſtabulis murmur inane ſonet.
Dauias hoc cantus nullos exerceat anno,
Conticeat noctu conticeatq; die.
Suspendant merulae conſuſas gutture voces,
Trifſtetur toto cætera turba die.
Sedula frondentes ſuſpiria ducite lucus,
(Cum folijs & aquis voſq; dolete domus.
Heliades veluti luxerunt funera fratris,
Ipius & flentes indoluere necem.
Heſſia ſic etiam lugebit Martia triſtes
Ipius inq; ſinus plurima gutta cadat.
Mortuus Haſſiacæ eſt, ah, Cancellarius aulae
Heintzenbergerus ſtella decore micans.

Hel

Hei mihi quam brevis est humanae linea vitae,
 Quam dubias Atropos versat iniqua vices,
 Haëtiacæ Matres, ô Haëtiacæq; Puellæ,
 Haëtiaci iuuenes, Haëtiaciq; senes,
 Flumina vestri oculi lachrymarum larga volutent,
 Et vestra infesta tundite corda manu.
 Non minus est folijs hominum gens fluxa caducis,
 Hei mihi quam paucis istud inest animis
 Talis enim spes quemq; fouet malefana virorum,
 In iuuenum qualis cordibus exoritur.
 Dumq; iuuenta viret iucundo florida vere,
 Irrita multa animo cogitat usque levi.
 Nam senium ridet, tenebris mortemq; reuinctam
 Temnit, nec curam sana laboris habet.
 O stultas mentes, ignauaq; pectora vitæ
 Exiguæ, atque æui nescia corda brevis.
 Crudeles certo veniunt ex ordine Parcæ,
 Et iuuenes pariter morte senesq; premunt.
 Hei mihi quam brevis est humanae linea vitæ,
 Quam dubias Atropos versat iniqua vices.
 Fleuimus insignis vix tristitia busta Rhodingi,
 Supremos cineri vix dedimusq; sonos.
 Soluimus & nuper Chumrado iusta Mathæo
 Doctrina magnis & pietate viris.
 Ira trium rursus nunc pulsât docta fororum
 Ostia, præstantes abripit atque viros.
 Nænia iam rursus discurrit iniqua dolore
 Arguto, egregias sollicitatq; fores.
 Vt video, nunquam saturatur fallax fera mortis,
 Exanimi nunquam cessat & ire pede.

H 3

Ah

D. Nicolas Rodin's the
professor of ecclesiastes.
D. Conrad Manthey Assessor of
crafting us shetor.

Ah tibi vix quantum tulit inclementia mortis,
 Hæfforum Princeps ô Ludouice, decus.
 Hei mihi quam brevis est humanæ linea vitæ,
 Quam dubias versat Parca seuera vices,
 Doctrinæ præstans Heintzenbergerus amator
 Ille iacet, quid non tentat auara soror.
 Eheu numinibus quoque mors inopina propinquat
 Sunt etiam hac sancti conditione viri.
 Flumina vestri oculi lachrymarum larga voluent,
 Chattorum incolitis qui modo cunctis solum.
 Quam vitam ille suam summa cum laude peregit,
 Ingenio præstans, quam fuit arte potens.
 Siue quis æthereo manantem nectare linguam
 Spectet, seu secum carmina docta probet,
 Non altum sapuit, nec inani deditus auræ
 Dum solis vidit lumina clara, fuit.
 Officio tota bene sedulitate vacauit,
 Nec vitam coluit Sardanapale tuam.
 O quantis erat aucta bonis mens illius, idem
 O animi quantas accumularat opes.
 Sceptro utroque potens iuris, linguaque disertus,
 Æterna litis laude diremit opus.
 Innocuus cunctis, in nullos ore molestus,
 Sectator veræ religionis erat.
 Omnibus ille suas operas donabat amicis,
 Omnes in doctos officiosus erat.
 Non illum ambitio, vel amor grauis urisit habendi,
 Non dedit inuidiæ, desidiæue locum.
 Prudenter simplex, casu tranquillus in omni,
 Ad sanctas curas ingeniosus erat.

Ergo

Ergo ut luxerunt triplices Phaëtonta sorores,
 Ipsius & flentes indoluere necem,
 Sic Heintzbergerum quoque nos deflemus ademptum,
 Et falsis tristes iusta damus lachrymis.
 Heu mihi quam brevis est humanæ linea vitæ,
 Quam dubias Lachesis versat iniqua vices!

EIVSDEM EPITAPHIUM.

H Ei quid es elatum genus ô mortale, quid aude
 Plenis cristas tollere buccis?
 Ecce iacet præstans hic Cancellarius aulæ
 Chattorum Heintzbergerus amata.
 Cuius virtutes nouerunt vespere & ortus,
 Mentis opes ludantque probatas.
 In gremio Christi subuectus ad astra quiescit,
 Elysio & spaciatur in agro.

